

Hanna Sarkkinen vas

Kirjallinen kysymys lapsen edun arvioinnista ulkomaalaislain soveltamisessa

Eduskunnan puhemiehelle

Suomea oikeudellisesti velvoittavan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Sopimuksen mukaan lapsen tai hänen vanhempansa hakemukset, jotka koskevat maahan saapumista tai sieltä lähtemistä perheen jälleenyhdistämiseksi, on käsiteltävä myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti. Julkisuudessa olleiden tapausten perusteella on kuitenkin syytä epäillä, kuinka hyvin lapsen etu otetaan huomioon viranomaiskäsitelyssä, ja syytä ihmetellä, miten viranomaiset tulkitsevat lapsen etua.

Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan poliisi on valmistellut Suomessa perheensä kanssa asuvan 14-vuotiaan thaimaalaistyttöä käännättämistä Suomesta Thaimaahan. Puolitoista vuotta Suomessa äitinsä, pikkusiskonsa ja isäpuolensa kanssa ollut tyttö on hakenut oleskelulupaa Suomesta, mutta saanut kielteisen päätöksen. Maahanmuuttovirasto on katsonut, että tytön tosiasiallinen huoltaja on hänen Thaimaassa asuva biologinen isänsä, koska tyttö on asunut pitkään Thaimaassa. Isä oli aiemmin estänyt tytön muuton Suomeen äidin luo. Suomeen uuden miehensä kanssa muutettuaan äiti oli pitänyt yhteyttä tyttöön ja viettänyt hänen luonaan Thaimaassa pitkiä aikoja. Mediatietojen mukaan isän isyyttä ei ole Thaimaassa vahvistettu ja äiti on lapsen ainoa laillinen edustaja. Thaimaassa asuva biologinen isä on kertonut olevansa sairas, työtön ja nykyisin kykenemätön huolehtimaan lapsesta tai elättämään tätä. Isän lisäksi lapsesta on aiemmin huolehtinut Thaimaassa isoäiti, jonka terveydentila on kuitenkin huonontunut ja joka ei enää asu tytön isän kanssa. Thaimaassa ei ole siis ketään, joka työstä huolehtisi.

Lapsen edun periaate on kirjattu myös ulkomaalaislakiin, joskaan säännöksen sanamuoto ei täysin vastaa lapsen oikeuksien sopimuksen velvoittavaa muotoilua. Päätöksenteossa, joka koskee kahdeksatoista vuotta nuorempaa lasta, on erityistä huomiota kiinnitettävä lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin. Kaksitoista vuotta täyttänyttä lasta on kuultava ennen häntä koskevaa päätöstä, ellei kuuleminen ole ilmeisen tarpeetonta. Lapsen mielipiteet tulee ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

Oikeus perhe-elämän suojaan on turvattu Suomea velvoittavissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Perhe-elämä kuuluu myös perustuslaissa turvatun yksityiselämän piiriin.

Ulkomaalaislain mukaan perheenyhdistämistä koskevaa hakemusta arvioitaessa voidaan ottaa huomioon ulkomaalaisen perhesiteiden luonne ja kiinteys, hänen maassa oleskelunsa pituus sekä

Kirjallinen kysymys KK 486/2017 vp

hänen perheeseensä liittyvät kulttuuriset ja sosiaaliset siteensä kotimaahan. Nyt käsitellyssä tapauksessa Maahanmuuttovirasto on perustellut kielteistä päätöstä lapsen edulla, perhesuhteen katkeamisella lapsen oleskeltua Thaimaassa äidin Suomeen muuton jälkeen ja Thaimaassa elävän lapsen biologisen isän "tosiasiallisella huoltajuudella".

Sen arvioiminen, mikä on kulloinkin lapsen edun mukaista, ei ole yksiselitteistä tai aina helposti arvioitavissa. Myös perhe-elämän suoja perus- ja ihmisoikeutena velvoittaa valtioita monin tavoin, vaikka sen ei ole perinteisesti katsottu merkitsevän perheille täysin vapaata oikeutta valita asuinmaataan tai saapua maahan. Tilanteessa, jossa lapsi itse ja kaikki muut perheenjäsenet toivoisivat lapsen saavan jatkaa elämistä, koulunkäyntiä ja perhe-elämän viettoa Suomessa äitinsä, isänsä ja puolisisarustensa kanssa, on kuitenkin hyvin vaikea ymmärtää, miksi virkamies olisi perhettä itseään paremmassa asemassa tilanteen arviointiin.

Julkisuuteen nousevat yksittäiset, epäoikeudenmukaisilta tuntuvat ulkomaalaislain soveltamistilanteet saavat usein laajaa huomiota ja antavat kasvot viranomaisprosessien vaikutuksille. Olenaisinta on kuitenkin nähdä yksittäisten tapausten taakse ja kiinnittää huomiota siihen järjestelmään ja niihin käytäntöihin, joiden seurausta epäoikeudenmukaisilta tuntuvat päätökset ovat.

Useat asiantuntijat ja oleskelulupa-asioiden lähellä toimivat henkilöt ovat pitäneet lapsen edun ensisijaisuuden oikeudellisen velvoittavuuden ymmärrystä Suomessa heikkona ja kritisoineet lapsen edun analysointia Maahanmuuttoviraston käytännössä puutteelliseksi.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten lapsen etu ja ihmisoikeus perhe-elämään turvataan Maahanmuuttoviraston tulkintakäytännöissä,

miten oikeudellisesti velvoittava lapsen edun ensisijaisuus varmistetaan viranomaisten soveltamiskäytännössä ja

mihin toimiin hallitus ja Maahanmuuttovirasto aikovat ryhtyä edistääkseen lapsen oikeuksia täysimääräisesti kunnioittavaa ja ihmisoikeusmyönteistä tulkintatapaa ulkomaalaisasioissa?

Helsingissä 7.11.2017

Hanna Sarkkinen vas